

**ATATÜRK ARAŞTIRMA MERKEZİ'NİN
"ATATÜRK, MİLLÎ MÜCADELE ve TÜRKİYE CUMHURİYETİ
HAKKINDA YABANCI ÜLKELERDE YAYINLANMIŞ
ESERLERİN BIBLİYOGRAFYALARININ HAZIRLANMASI VE
BU ESERLERİN TÜRKİYE'YE KAZANDIRILMASI PROJESİ"
HAKKINDA**

Uzman CEMAL AVCI*

Araştırmacı için ilgi alanı olan konuda yayınlanmış eserlerin ve belgelerin neler olduğunu görebileceği bibliyografik kaynakları bulabilmesi ve burada yer alan materyallere ulaşabilmesi son derecede önemlidir.

Atatürk, Millî Mücadele ve Türkiye Cumhuriyeti üzerine yapılan bibliyografik çalışmalar genellikle Türkiye'de basılan yada Türk kütüphanelerinde bulunan eserlerle sınırlı kalmıştır. Ancak, bu konu dünyadaki yankıları ve çeşitli ülkelerle yapılan temaslar nedeniyle uluslararası bir mahiyet taşımaktadır. Dünyanın birçok ülkesinde karşılıklı ilişkiler ve örnek olması nedeniyle Atatürk, Millî Mücadele ve Türkiye Cumhuriyeti hakkında belge ve yayınlar bulunmaktadır. Bu belge ve yayınların Türkiye'ye kazandırılması bir yana bunların toplu bir bibliyografyası dahi yoktur.

Bu eksikliği gidermek amacıyla Atatürk Araştırma Merkezi tarafından 5 yıl süreli bir proje hazırlanmıştır. Devlet Plânlama Teşkilatı tarafından onaylanarak 1995 yılı sonunda faaliyete geçen proje çalışmaları 2000 yılında sona erecektir.

"Atatürk, Millî Mücadele ve Türkiye Cumhuriyeti Hakkında Yabancı Ülkelerde Yayınlanmış Eserlerin Bibliyografyalarının Hazırlanması ve Bu Eserlerin Türkiye'ye Kazandırılması Projesi" iki aşamada gerçekleşecektir.

Birinci Aşama "Bibliyografya Aşaması" olarak adlandırılmaktadır. Bu aşamada yurt içinde ve özellikle yurt dışında konu hakkında yayınlanmış eserlerin, doktora ve master tezlerinin ve erişilebilen belgelerin tespiti yapılacak daha sonra ise elde edilen bilgiler bir elde edilen bilgiler

* Atatürk Araştırma Merkezi Uzmanı

katologlar halinde ve internet kanalıyla araştırmacıların hizmetine sunulacaktır. Őu anda birinci aşamanın tarama kısmının sonuna gelinmek üzeredir.

İkincisi bunları "Őlkeye Kazandırma Aşaması"dır. Bu aşamada TŐrkiye'de bulunmayan ve çoğu araştırmacının maddi imkansızlıklar nedeniyle ulaşamayacağı eserlerden satın alınabileceklerin satın alınması, diğerlerinin ise mikrofilmlerinin temin edilmesi yoluna gidilecektir. Temin edilen eserler ve mikrofilmler AtatŐrk Araştırma Merkezi KŐtŐphanesinde ve Arşivinde ve internet vasıtasıyla araştırmacıların hizmetine sunulacaktır. Arşive alınacak mikrofilm makineleriyle de mikrofilm okuma ve eserlerin fotokopisini alma hizmeti verilecektir.

BugŐne kadar yapılan çalışmalar ile başta AtatŐrk Araştırma Merkezi ve YŐksek Kurum bağlı kuruluşlarının kŐtŐphaneleri olmak Őzere TBMM KŐtŐphanesi, Milli KŐtŐphane, il halk kŐtŐphaneleri, araştırma kŐtŐphaneleri, Őniversite kŐtŐphaneleri ile YŐksek Őęretim Kurulu Yayın ve DokŐmantasyon Dairesi Başkanlığı'nda yurt içi taramalar yapılmıştır.

Yurt dışında ise Dışışleri Bakanlığı KŐltŐr İşleri Genel MŐdŐrlŐęŐ ile temas kurularak yurt dışı temsilciliklerden, Milli Eğitim Bakanlığı ile temas kurularak eğitim ataşeliklerinden bilgiler istenmiştir. Yine Milli Eğitim Bakanlığından temin edilen listelerden yurt dışında lisanŐstŐ eğitim yapan Őęrenciler tespit edilmiştir. Bu Őęrencilerin çoğu konuya olumlu bakmış ve çalışmalara başlamışlardır.

Burada sevindirici olan bir bir hususta kendilerine yaptıkları hizmetin karşılığının Ődenebileceęi bildirilmiş olmasına rağmen yurt dışındaki Őęrencilerimizden çoğunun bu çalışmaları bir vatan hizmeti olarak gŐrmeleri ve karşılığında hiçbir Őcret talep etmemeleridir. Gençlerimizin gŐsterdięi bu hassasiyet her tŐrlŐ takdirin Őzerindedir.

Proje çalışmalarıyla ilgili olarak yurt dışındaki araştırma kurumları milli kŐtŐphanelerle yazışmalar yapılmıştır. Ayrıca İstanbul'da dŐzenlenen 61 IFLA DŐnya KŐtŐphanecileri Toplantısı'na katılan çeşitli Őlkelerden 91 kŐtŐphaneciye de Proje'ye katkıda bulunmalarını isteyen yazılar

gönderilmiştir. Aynı şekilde Asya ve Pasifik ülkelerinin UNESCO üyele-
rinin katıldığı 11. Geleneksel UNESCO toplantısına katılan 38 üye ile
Avrupa Konseyi toplantısına katılan 17 üyeden de Proje'ye katkı isten-
miştir.

Yurt dışında kurulmuş bulunan Türk dernekleriyle de bu yönde yazış-
malar yapılmıştır.

Türk ve yabancı kişi ve kuruluşlarla yapılan yazışmalarda öncelikle
Proje'nin bir tanıtımı yapılmakta ve yazı ekinde gönderilen anahtar keli-
meler ile Anglo - Amerikan 2 bibliyografik şablonuna uygun, gerek klasik
usulde taramalar yapılması, gerekse bilgisayar disketi ve CD-ROM olarak
bibliyografik bilgiler gönderilmesi yoluyla Proje'ye yardım istenmektedir.

Mart 1997 itibariyle yurt içinde 349, yurt dışında 251 yerle yazışma
yapılmış olup; yurt içinden 87, yurt dışından ise 89 yerden cevap alın-
mıştır.

Yurt dışından cevap gönderenler arasında Amerika Birleşik Devletle-
ri, İtalya, Kanada, İngiltere, Rusya Federasyonu, Fransa, Almanya, Slo-
vakya, Kore, Avusturya, Ürdün, Çek Cumhuriyeti, Danimarka, Slovenya,
Estonya, Belçika, İsviçre, Kazakistan, Güney Afrika, Çin, Malta, Rusya,
Suudi Arabistan, Yeni Zellanda, Macaristan, İsrail, Hırvatistan, Polonya,
Ukrayna, Yunanistan, Papua Yeni Gine, Endonezya, Japonya, Hollanda,
Kırgızistan, Finlandiya, Azerbaycan ve Tayvan gibi dünyanın değişik kö-
şelerinden ülkeler bulunmaktadır. Diğer ülkelerdeki tarama işlemi sürdü-
rülmemektedir.

Başta Amerika Birleşik Devletleri olmak üzere, Rusya Federasyonu,
Suudi Arabistan, Fransa vb. gibi ülkelere bibliyografya kitapları da
gerek hediye gerekse satın alma yöntemiyle getirilmiştir.

Yukarıdaki ülkelerin çeşitliliği göz önüne alındığında Proje çalışma-
ları sonunda amaçlanan geniş kapsamlı bibliyografya kitabının elde edile-
ceği anlaşılmaktadır.

Amerika Birleşik Devletleri, Fransa, Tayvan ve Rusya Federasyo-
nun'da Türkiye'den gönderilen veya orada görevli olan kişilere tarama
yaptırılmıştır. İngiltere'de de böyle bir tarama projesi vardır. Ayrıca yurt

dışında doktora ve yüksek lisans yapmakta olan öğrencilerle sağlanan temas sonucu onların da Atatürk ve Atatürkçülük konusunda ne kadar duyarlı oldukları ortaya çıkmış büyük bir çoğunluğu, büyük bir hevesle çalışmalara başlamışlar ve kısa bir zaman geçmesine rağmen onlardan da birçok bilgi gelmiştir.

Atatürk Araştırma Merkezi Proje Yürütme Kurulu bu ülkelerde yapılan ve yapılmakta olan taramaları yeterli bulmamış ve 24 saat açık özel bir hatla Internet'e bağlanarak Internet aracılığıyla dünya kütüphanelerini tarama çalışmaları başlatmıştır.

Atatürk Araştırma Merkezi Proje Kurulu'nun aldığı diğer bir kararla bilgisayara kaydedilen bibliyografik künyeleri kitap olacak şekilde matbaya iletebilecek düzene getirecek bilgisayar veri tabanı programı hazırlanmıştır. Bu programla eldeki bilgileri Anglo-Amerikan 2 kataloglama sistemine göre kaydedip, istenilen şekilde çıktısını almak ve sorgulamak mümkün olacaktır.¹

Çok kısa sürede ilk yayınlarını yapmaya başlayacağını umduğumuz Proje çalışmalarında herkesin katkısı olumlu karşılanmakta ve katkıda bulunanların masrafları Merkez tarafından karşılanmaktadır.

Yabancı ülkelerden getirilen taramalar dışında temin edilen bibliyografya kitapları şunlardır.

Amerika'da Türk Öğrenciler Tarafından Yapılmış Tezlerin Kataloğu, Prof. Dr. Mustafa Akbulut tarafından temin edilmiştir, 251 s.

Azerbaycan Devri Mutbuatı 1875 - 1990 Bibliyografya, Azerbaycan Bilimler Akademisi, Bakü - 1993, 201 + 56 s.

BODURGIL, Abraham;

Kemal Atatürk, a Centennial Bibliography (1881 - 1981), Library of Congress, Washington 1984, 211 s.

¹ Veni Tabanı programı hakkında daha geniş bilgi için bakınız: Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi'nin bu sayısında Ramazan Acun tarafından hazırlanan "Atatürk Bibliyografyası Projesi Veri Tabanı" başlıklı makale.

BODURGIL, Abraham;

Atatürk and Turkey A Bibliography 1919 - 1938, Library of Congress, Washington 1974, 75 s.

BODURGIL, Abraham;

Turkey Politics and Government A Bibliography 1938 - 1975, Library of Congress, Washington 1978. 156 s.

Hungarian Turcology 1945 - 1974 Bibliography, Edited by Zsuzsa Kakuk, Library of The Hungarian Academy of Sciences, Budapest 1984. 187 s.

LATKA, Jerzy S.;

Turcja Bibliografia Publikacji Wydanych w Polsce w Latach 1944 - 1984, Towarzystwa Polska - Turcja (Polonya - Türkiye Derneği), Krakow 1985. 139 s.

LATKA, Jerzy S.

Turcja Bibliografia Publikacji Wydanych w Polsce Latach 1985 - 1987 (Türkiye: Polonya'da 1985 - 1987 Yılları Arasında Yayımlanmış olan Nesriyatın Bibliyografyası, Krakow 1988. 56 s.

KALUS, Marielle;

"Bibliographie des publications en langue française sur Atatürk et son époque (1919 - 1938)" La Turquie et la France à l'époque d'Atatürk, Association pour le Développement des Études Turques, Paris, Atatürk'ün 100. Doğum Yılı Münasebetiyle, ss. 297 - 320.

MILLER, A.F.;

Öçerki Noveşey İstorii Turtsii, Akademiya Nauk SSSR, Moskova 1948 - Leningrad 280 s. (234 - 250. sayfalar arası bibliyografya)

SAPAN, Süheyl;

Arap Âleminde Osmanlılar ve Türkiye Hakkında Akademik Tez ve Yayınlanan Kitaplar Bibliyografyası, Kral Fahd Milli Kütüphanesi, Riyad 1995. 75 s.

SVERÇEVSKAYA, Antonina ve ÇERMAN, T.P.;

Bibliyografya Turtsii (1713 - 1917), Moskova, 1961, 267 s.

SVERÇEVSKAYA, Antonina ve ÇERMAN, T.P.;

Bibliyografya Turtsii (1917 - 1978), Moskova, 1982, 743 s.

WITHERELL, W. Julian;

The Republic of Turkey An American Perspective A Guide to U.S. Official Documents and Government - Sponsored Publications, Library of Congress, Washington 1988. 211 s.

Proje'de faydalanmak üzere Türkiye'den temin edilen bibliyografya kitaplarının başlıcaları ise şunlardır:

ACAROĞLU, M. Türker;

Açıklamalı Atatürk Kaynakçası (Atatürk, Kurtuluş Savaşı, Atatürk Devrimleri ve Türkiye Cumhuriyeti Üzerine Türkçe ve Yabancı Dillerde Yayınlanmış 500 Seçme Kitap) / (M. Türker Acaroğlu - Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 1981. 2c: 1192 s.; 20 cm.- (Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları Genel Yayın No: 227; Atatürk'ün Doğumunun 100. Yılı Dizisi No: 7)

Anıtkabir Atatürk ve Türk Devrimi Kütüphanesi Kataloğu/ Genelkurmay Başkanlığı - Ankara: T.C. Genelkurmay Başkanlığı, 1993. IX + 788 s.; 24 cm.

Atatürk Bibliyografyalarının Bibliyografyası - Açıklamalı -(Ankara): Milli Kütüphane, (Yay.t.y). 16 S.; 25 Cm- (Milli Kütüphane Türkiye Makaleler Bibliyografyası Şube Müdürlüğü Yayını: 1)

Atatürk Kitapları Kataloğu, Atatürk ile ilgili Ankara İl Halk Kütüphanesi Kitapları Kataloğu, Hazırlayan: Ankara İl Halk Kütüphanesi, Atatürk'ün 100. Doğum Yılına Armağan, Ankara 1981. 156 s.

Atatürk Kitaplığı Kataloğu, Yapı ve Kredi Bankası A.Ş. Yayını Türkiye Cumhuriyetinin 50. Yılı Münasebetiyle, Ankara 1973, 232 s.

Atatürk ve Milli Mücadele Konulu Kitaplar Kataloğu, Anadolu Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Merkezi, Eskişehir 1996, 109 s.

BAŞBUĞOĞLU, Filiz; vd.;

Cumhuriyet Döneminde Bibliyografyaların Bibliyografyası, Başbakanlık Kültür Müsteşarlığı Cumhuriyetin 50. Yıldönümü Yayınları: 3, Milli Kütüphane Bibliyografya Enstitüsü Yayınları: 6, Ankara 1973, 417 s.

Boğaziçi Üniversitesi Kütüphanesinde Bulunan Atatürk ile ilgili Kitaplar, Boğaziçi Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Enstitüsü, Boğaziçi Üniversitesi Yayını, İstanbul 1983, 18 s.

Ege Bölgesi İl Halk Kütüphaneleri Atatürk Kitapları Toplu Kataloğu, Hazırlayan: İzmir Atatürk İl Kütüphanesi Müdürlüğü, İzmir Atatürk İl Halk Kütüphanesi Yayınları, Yayın No: 1, İzmir 1985, 145 s.

Ege Üniversitesi Atatürk Kitapları Kataloğu, E. Ü. Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı, Ege Üniversitesi 30. Kuruluş Yılı Yayını, Ege Üniversitesi Basımevi, İzmir 1985. 74 s.

GÖKMAN, Muzaffer;

Atatürk ve Devrimleri Tarihi Bibliyografyası, Bibliography of The History of Atatürk And His Reforms, Cilt I, II, III, Milli Eğitim Basımevi İstanbul. Cilt I: 1968, Cilt II: 1982 Cilt III: 1984. 704 + 790 + 672 s.

İCİMSOY, A. Oğuz; KANDUR, Hamza;

A Bibliography of Book in English on Turkey 1700 - 1900, AREM Marmara Üniversitesi Arşivcilik ve Evrak Yönetimi Araştırma ve Uygulama Merkezi, Librairie de Péra, İstanbul 1995. 273 s.

İstanbul Kütüphaneleri Atatürk Kitapları Toplu Kataloğu, Kültür ve Turizm Bakanlığı Beyazıt Devlet Kütüphanesi Müdürlüğü, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1984, 237 s.

İstanbul Üniversitesi Kitaplıklarında Bulunan Atatürk Konulu Kitapların Toplu Kataloğu, Derleyen: Erol Pakin, İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Yayınları, İstanbul 1982, 266 s.

Marmara Bölgesi İl Halk Kütüphaneleri Atatürk Kitapları Toplu Kataloğu, Hazırlayan: Bursa İl Halk Kütüphanesi Müdürlüğü, Bursa 1984, 92 s.

MELZIG Herbert;

Atatürk Bibliyografyası: Edebi Şef Atatürk'ün Hayatı, İstiklal Savaşı ve Türk İnkılâbı İçin İlmî Rehber, Zerbamat Basımevi, 1941. 143 s.

Türkiye, Türkler ve Türk Dili Bibliyografyası; Bibliography of Turkey, Turks and Turkish Language, Başbakanlık Basın - Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğü Yayını, Ankara 1986. 593 s.

Büyük bir hızla devam etmekte olan Proje çalışmaları kısa bir süre sonra ilk ürünlerini vermeye başlayacaktır. Böylece araştırmacılar için yeni ufuklar açılarak Türkiye Cumhuriyeti Tarihi konusunda büyük hizmetler verileceğine inanılmaktadır.

Ayrıca, yabancı dillerde yazılmış olan eserlerle ilgili bu proje gerçekleştirilirken, Atatürk Araştırma Merkezi'nce bu defa Atatürk, Milli Mücadele ve Türkiye Cumhuriyeti hakkında yayınlanmış Türkçe eserlerin aynı yöntemlerle tesbiti, temini ve kataloglarla ve Internet kanallarıyla bilim dünyasını hizmetine sunulması çalışmalarında sürdürülmektedir. Bu konularda yurt içi ve yurt dışından hizmeti geçenlere teşekkürü bir borç biliriz.